

Seksualitet, en reell mulighet for min sønn?

Tekst : Antia Tollefsen
anita.tollefsen@hib.no

Seksualitet er noe vi alle betrakter som en viktig del av livet. Det knytter seg til kroppslig og emosjonell nærhet og kjærlighet til et annet menneske hvor det å kunne gi og ta imot nytelse er i fokus. Det er et intimt og helt privat område av livet. Det handler om å våge seg frem, flørte og gjøre forsiktige tilnærminger overfor den man er interessert i. Kunne ligge naken sammen med et annet menneske og kjenne hud mot hud. Er dette noe Kristoffer aldri skal få oppleve? Hvorfor ikke? Er det noe han savner? Hva kan stenge for den muligheten? Hvordan kan jeg og hans hjelpere bidra til at han kan få et rikt og meningsfullt liv hvor han kan oppleve å komme så nær et annet menneske – å kunne leve ut sin seksualitet? Er det nok for ham at han lærer å tilfredsstille seg selv? Dette er spørsmål jeg som mor har stilt meg opp gjennom årene og kanskje særlig den siste tiden.

Kristoffer er en sosial mann på 27 år som er svært glad i andre mennesker. Han bor i et bofellesskap for mennesker med utviklingshemming sammen med 4 andre menn i ulik alder. Det er tydelig at personalet som jobber der er glad i ham og ikke minst er det tydelig at han trives og synes det er stor stas å ha sin egen leilighet hvor han kan bestemme selv. Han sprer glede rundt seg med sitt gode humør og er vel kjent for å være raus med klemmene sine, kanskje spesielt til damene som jobber der. Jeg tror nok at de fleste damene som jobber eller har jobbet der, har fått mange gode klemmer og kyss av Kristoffer. Han elsker musikk og dans og spesielt barnesanger som spilles om og om igjen. Han har en egen evne til å «sense» når noen trenger trøst og viser tydelig medfølelse. Han er blitt mer og mer interessert i det andre kjønn, så seksualitet har vært et aktuelt tema de siste årene.

Spørsmål knyttet til seksualitet kom i fokus da Kristoffer var i tenårene. Han begynte å utforske sin egen kropp og han forsøkte å tilfredsstille seg selv. Men han hadde ikke de nødvendige kunnskapene og ferdighetene. Dette opplevde jeg problematisk som mor. Det ble et dilemma hvor jeg på den ene siden ønsket at han skulle lære hvordan han kunne tilfredsstille seg selv, samtidig som jeg opplevde at jeg som mor, ikke kunne være den som viste ham hvordan han skulle gjøre det. Dette ble tatt opp med hans lærere og ble for så vidt tatt på alvor; lærerne viste en film om seksualitet og snakket med elevgruppen som Kristoffer var en del av. Kristoffer fortsatte med å kose med seg selv, men hadde fortsatt ikke lært de

ferdighetene som skulle til for å få utløsning. Jeg opplever at utfordringene er sentrale også for hjelpeapparatet; hvordan lære personer som er utviklingshemmet å tilfredsstille seg selv. Hvem skal i så fall gjøre det og hvordan? Hvilke hjelpemidler kan en ha nytte av? Dette er spørsmål jeg ikke har svar på, men som jeg tenker er viktige.

For et par år siden ble Kristoffer forelsket i en jente han var blitt kjent med på dagsenteret. Han klarte ikke å ta øynene vekk fra henne. Alt stoppet opp når han så henne. Han fulgte henne der hun gikk og ble stående og se på henne. Han ville klemme henne og legge hodet på brystet hennes og kose med henne, noe han gjorde innimellom, men dessverre var det ikke alltid like greit for jenten. Han hadde et bilde av henne med seg overalt. Hver natt når han la seg, kysset han bildet og lå det ved siden av seg på hodeputen. Det var en spennende tid, det var godt å se at han var forelsket, men samtidig litt vondt. Vondt fordi jenten han tydelig var forelsket i, ikke gjengjeldte hans følelser på samme måte. Godt fordi han fikk oppleve hvordan det er å være forelsket. Hans følelser for denne jenten gikk over etter hvert. Jeg tror han gjennom denne forelskelsen opplevde følelser som han ikke tidligere hadde erfart. Han begynte i større grad å interessere seg for det kvinnelige personalet, men også damene han jobbet sammen med på dagsenteret. Samtidig så vi at han i større grad forsøkte å tilfredsstille seg selv. Personalet opplevde og at han oftere hadde ereksjon når de kom inn for å hjelpe ham.

Igjen ble seksualitet et tema i mine

møter med personalet. Etter diskusjoner ble det bestemt at han skulle få tilbud om hjelp fra habiliteringstjenesten; gå på kurs og få opplæring om seksualitet. Jeg tenkte det var kjempeflott! Og Kristoffer og en annen i boligen gikk frimodig på kurs. Jeg vet ikke hvordan temaet ble tatt opp på kurset, det er ikke Kristoffer i stand til å formidle, men noe har han lært. Kurset skapte en ny handlingsregel for hvordan han skulle forholde seg til kroppslig berøring. Det Kristoffer formidler at han har lært, er det han kaller «stopp-regelen». Stopp-regelen sier, i følge ham, at du må spørre først før du kan gi en klem, et kyss på kinnnet eller ta på rumpen eller brystet til en jente. En regel som jeg i utgangspunktet forstår behovet for og som jeg og ser kan hjelpe ham og hindre at han går over grensene til et annet menneske. Samtidig opplever jeg at stopp-regelen lett kan bli en barriere mot det spontane og umiddelbare i ulike former for tilnærming. Tidligere var gode klemmer og kyss noe som skjedde spontant og hvor vi som nærmeste familie fikk mange, mens nå stopper han ofte opp og sier til seg selv, «husk stopp-regelen».

Jeg tenker at «Stopp-regelen» i noen grad er blitt styrende og unaturlig for hans måte å forholde seg til oss som familie på, og blir en unaturlig måte å møte det andre kjønn på. Det spontane og umiddelbare mistes når en alltid skal spørre om lov først. Hvis han alltid først skal spørre om tillatelse før han våger seg frem på for å gi en klem, et kyss, eller ta noen på rumpen, mistes også noe av spenningen og vågestykket det er å prøve seg frem i møte med en man ønsker å innlede et forhold til.

Foto: Scandinavian StockPhoto.

Det er klart at Kristoffer må lære seg grenser slik at han ikke påfører andre menneske noe vondt. Men jeg tenker at vi har så lett for å lage spesielle regler for hvordan man skal oppføre seg når det gjelder personer med utviklingshemming. Det er viktig å hindre at han går over grensen for hva som er greit; forebygge muligheten for overgrep mot personer som kanskje ikke er i stand til å formulere hva som oppleves godt eller riktig. Men, skal det være hovedinnholdet i et kurs om seksualitet? Kanskje er fokusering på slike «stopp-regler» et resultat av hvor vanskelig

det kan være å lære ham hva som kreves av takt og sensibilitet overfor andre mennesker når en skal våge seg frem med en seksuell tilnærming. Det å lære ham å tolke signaler fra den andre. Det er kanskje dette som er utfordringen; å sette ord på hva seksualitet handler om på en slik måte at det blir forståelig og håndterbart for Kristoffer. Men kanskje først og fremst å lære Kristoffer å kjenne seg selv og at han skal bli i stand til å kunne formidle hva han opplever som godt og hva som ikke er greit.

Kanskje er vi for redde? Kanskje har vi for liten tiltro til at Kristoffer skal klare å «sense» hva som oppleves godt og hva som ikke er godt hos den andre. Jeg vet ikke, men det er viktig å være klar over at slike handlingsregler kan få konsekvenser som kanskje ikke var tiltenkt. Samtidig ser jeg at det kan være vanskelig for Kristoffer å tolke den andres signaler når det gjelder seksuell tilnærming. En slik regel kan derfor være en hjelp for ham, men det må balanseres slik at seksualitet ikke bare blir forbundet med regler for hva som er lov og ikke lov. Hovedfokuset i et slikt kurs må etter min mening være at seksualitet er noe fint og godt og ikke minst en reell mulighet.

I etterkant av kurset fikk Kristoffer en stimulator og opplæring i hvordan den skulle brukes. Han benytter stimulatoren i blant. En dag hans tantebarn, som er 5 år, var på besøk, fant hun stimulatoren og spurte Kristoffer hva det var for noe. Hun fikk til svar at den «rister tissen». Det var et svar som tantebarnet på 5 år forstod og godtok. Jeg synes det er flott at Kristoffer ikke opplevde at det var et flaut

eller pinlig spørsmål. Det sier meg at seksualitet er et tema som ikke er så vanskelig å snakke om med Kristoffer, men at vi må være konkret og beskrivende. Det er en utfordring fordi de begrepene vi vanligvis benytter når vi snakker om sex er abstrakt eller vanskelige å forstå for ham. Et kurs om seksualitet, som Kristoffer skal ha nytte av, krever et språk som er konkret og beskrivende, et språk som er tilpasset hans vokabular.

Kristoffer har lite besøk av venner eller venninner og han er ikke i stand til å gå på besøk eller delta i ulike tilstelninger alene. Til tross for hans svært sosiale vesen er han avhengig av at personalet eller familien aktivt tar initiativ slik at han kan bli kjent med andre og kanskje oppleve et kjæresteforhold og et seksualliv. Men da dukker et annet spørsmål opp: Hva om Kristoffer hadde en venninne på besøk, våger vi da å la de være alene og privat? Hva skal i så fall til for at vi våger det? Kanskje det er viktige spørsmål å ta med seg.

Å lære Kristoffer å tilfredsstille seg selv, er et skritt i riktig retning. Jeg ønsker Kristoffer et rikt og meningsfullt liv hvor han kan få mulighet til å oppleve nærheten, gleden og nytelsen i det å ha sex med et menneske han er glad i. Men jeg er redd det er en urealistisk drøm og at vi har en lang vei å gå før seksuelt samvær med et annet menneske blir en reell mulighet for Kristoffer. ...